

dostatečně srozumitelný, aby umožnil diskuzi, a zamyslet se nad dalšími možnými otázkami. Uvedl, že Zelenou knihu bude ještě třeba doplnit technickým popisem (k čemu Zelená kniha slouží, kam mají zájemci zasílat své odpovědi apod.).

p. Potůček navrhl nejprve otevřít obecnou diskuzi, co v textu Zelené knihy chybí či přebývá, a poté diskutovat její jednotlivé části. Doporučil přidat do Zelené knihy popis základu, ze kterého se vypočítávají důchody. Dále navrhl vznést otázku, zda by tento základ měl být vztažen k obecné inflaci, či k tomu, jak vývoj cen ovlivňuje spotřební koš důchodců (tj. specifická inflace vázaná na životní situaci důchodců).

p. Pernes upozornil, že na předposlední stránce Zelené knihy (odstavec začínající *Procentní výměra důchodu...*) je nutné opravit nepřesnost. Není totiž pravda, že „z rostoucí procentní výměry nevyplývá žádná konkrétní indexace této výměry“. Míra indexace se stanovena v zákoně o důchodovém pojištění (§ 67, odst. 8). Dále uvedl, že má výhradu ke stanoveným otázkám. Vyjádřil názor, že otázky by neměly být tolik široké a měly by se více týkat valorizace. Doporučil přidat dvě otázky:

- *Má být valorizace starobních důchodů mezigenerační spravedlivá?*
- *Máme při valorizaci přihlížet k zahraničním zkušenostem?*

p. Vostatek poznamenal, že nemá smysl zabývat se valorizací, když nepromyslíme celý systém. Vyjádřil nesouhlas s p. Pernesem v tom ohledu, že v zákoně je koncipována procentní výměra, nikoliv valorizace jako taková.

p. Šulc zdůraznil, že bychom neměli zapomínat, že reálný spotřební koš důchodců je deformován jejich nízkými příjmy. Interpretace spotřebního koše seniorů je tedy komplikovaná a není vhodné jej používat jako ukazatele. Dále upozornil, že podle analýz CERGE (Schneider, Šatava) se situace novodůchodců v delší časové řadě výrazně zhoršuje oproti situaci starodůchodců.

p. Špidla upozornil, že Zelená kniha nemá za cíl nalézt odpovědi, ale nastínit kontext a otázky, o kterých by se mělo diskutovat.

p. Münich vyjádřil názor, že návrh Zelené knihy je pro širší veřejnou konzultaci nedostatečný, protože málokdo tomu porozumí. Doporučil proto doplnit text grafy, obrázky. Otázky zhodnotil jako dobře zformulované, ale postrádá u nich kontext a typizované příklady (jak se jednotlivá opatření promítnou do reálného života). Čtenář nemusí chápat všechny souvislosti, které s otázkou souvisí (např. dlouhodobá udržitelnost veřejných rozpočtů).

p. Linhart doporučil zvážit otázku, zda se mají vyplácené důchody jednotným způsobem valorizovat. Zároveň je třeba se ptát, zda bychom měli při valorizaci upravovat strukturu důchodů (nízké vs. vysoké důchody). Mají se všechny důchody valorizovat stejně? Nebo se mají více valorizovat nižší důchody?

p. Škorpík vyjádřil názor, že návrh Zelené knihy je dobrým základem. Upozornil, že v úvodu je sice široce napsáno, co je cílem valorizace, ale není zřejmé, zda takto formulovaný cíl je uchopitelný v následné diskuzi, protože každý si v něm může najít svůj vlastní cíl. Dále upozornil, že v několika případech chybí u popisu možných řešení případné důsledky.

p. Potůček doporučil vyjasnit si, zda chceme oslovovat širokou veřejnost, či jen osoby, které alespoň trochu rozumí důchodovému systému. Výběr cílové skupiny by se měl promítnout do finální podoby Zelené knihy (včetně užitého jazyka). Dal ke zvážení vytvoření dvou verzí knihy.

p. Fiala vznesl dotaz, zda by se daly udělat modelové výpočty, jak by to vypadlo, kdyby se od roku 2000 každý rok valorizovalo podle růstu mezd, či podle růstu cen, či podle spotřebního koše důchodců.

p. Kučera navázal na p. Škorpíka a označil jeho připomínku za velmi důležitou. Je třeba dohodnout se, zda specifikujeme cíle a pole působnosti, nebo zda to pojmeme více volnomyšlenkářsky. Musíme si vyjasnit, zda Zelenou knihu cílíme na odbornou či neodbornou veřejnost.

p. Vostatek poznamenal, že stávající vláda důchodovou reformu nechce, zároveň však tady máme prostor téměř pro cokoli. Vyjádřil názor, že nelze řešit valorizaci samostatně. Existují různé metody valorizace (podle mezd, cenový index, spotřební koš důchodců) a stejně budeme muset napsat, že když nebudou peníze, bude to nakonec úplně jinak. Doporučil opustit dnešní valorizační schéma, které je pouze nahodilou konstrukcí, která nikde v zahraničí neexistuje.

p. Fiala doporučil přidat popis provázanosti mezi základní a procentní výměrou.

p. Hedbávný navrhl vytvořit obecnou knihu o státních důchodech, abychom získali informaci, co vlastně lidé chtějí (pozdější odchod do důchodu, nebo vyšší valorizaci). V jakých ohledech jsou lidé ochotni ustoupit?

p. Špidla upozornil, že Zelená kniha je maximálně otevřený žánr. Návrhy politik se zabývá tzv. bílá kniha, která je výrazně zúžená (návrhy opatření s popisem jejich očekávaných důsledků). Zelená kniha by měla být srozumitelná i pro zaujaté středoškoláky. Není možné vytvářet dvě knihy. Kniha je určena pro kvalitativní hodnocení (vzešlé podněty heuristicky vyhodnotíme). Diskuze o valorizaci nikdy nebrala v potaz sociální důsledky, pouze ekonomickou stránku, proto je pro české prostředí možná trochu nová. Otázka indexu důchodců by tam měla být, je sice sporná, ale běžně se diskutuje a měli bychom se k ní nějak postavit.

p. Pernes vyjádřil názor, že k Zelené knize by měla mít možnost vyjádřit se současná seniorská populace. Na základě své zkušenosti poznamenal, že většina důchodců je schopna zhodnotit valorizační schéma. Co se týče spotřebního koše důchodců, životní náklady rostou zpravidla rychleji, než obecné CPI (pouze loni to bylo naopak). Poznamenal, že velkou váhu má ve spotřebních koších seniorů bydlení a zdraví. Doporučil dle principu spravedlnosti valorizovat podle reálných nákladů důchodců.

p. Fiala vznesl otázku, co vlastně rozumíme fiskální udržitelností? Je to porovnání se standardní variantou? Nebo důchody nesmí být vyšší než podíl z HDP? Nebo rozdíl mezi pojistným a výdaji nesmí být vyšší? Vyjádřil názor, že udržitelnost by se měla korigovat v rámci celého systému, tj. nejen skrze zpomalení valorizace.

p. Šulc vyjádřil názor, že podíl nároků, které vyžadují senioři na veřejných financích, je dlouhodobě nízký a v průběhu času se snižuje. Doporučil proto navýšit podíl veřejných financí na důchody. Upozornil na konkurenční pozici důchodového a zdravotního systému, který je pro životní situaci důchodců také důležitý.

p. Kučera uvedl, že Zelenou knihu vnímá jako nástroj brainstormingu. Měli bychom být terminologicky přesní, např. samotný název „o státních důchodech“ není vhodný, navrhl přímo do názvu napsat „o valorizaci“. Stejně tak pojem „zvyšování“ není úplně ideální (valorizace nemusí a priori znamenat zvyšování). Upozornil, že původně jsme používali pojem „všeobecně důstojné důchody“ a najednou používáme pojmy „přiměřené a udržitelné“, aniž bychom řekli, k čemu mají být přiměřené.

p. Šulc vyjádřil názor, že definovat „důstojný důchod“ není problém (např. jako důchod, který nenaplnuje parametry chudoby).

p. Hedbávný naopak upozornil, že „adekvátní“ či „důstojný důchod“ není možné určit. Doporučil nesnažit se o takové definice a raději se domluvit s Radou seniorů, co považují za akceptovatelnou míru valorizace. Měli bychom přihlížet zejména k omezeným zdrojům, které jsou pro valorizaci k dispozici.

p. Kučera uvedl, že i když jsou zdroje omezené, je třeba nastavit mechanismus valorizace (např. v návaznosti na růst naší ekonomiky) tak, aby přestala být nahodilá.

p. Hedbávný upozornil, že ani navázání valorizace na růst ekonomiky nemusí být udržitelné, protože je třeba zohlednit i státní dluhy. Doporučil hospodařit konzervativně, protože nemáme peněz nazbyt.

p. Hampl zdůraznil, že z hlediska udržitelnosti je zásadní demografie.

p. Kučera upozornil, že stárnutí populace je nevyhnutelné, i kdyby nám rapidně vzrostla porodnost. Představa, že lze proti stárnutí populace bojovat podporou porodnosti, je založena na předpokladu, že nová generace bude mít práci, té přitom ubývá. Do budoucna bude nutné přistoupit ke zdanění kapitálu, není však jasné, jak to bude konkrétně vypadat.

p. Špidla poznamenal, že principem kapitalismu je, že se dluhy neplatí. Bankroty dluhy zruší. Tedy debaty kolem fiskální udržitelnosti jsou smysluplné jen omezeně. Upozornil, že v diskusích o valorizaci je třeba zohlednit její sociální důsledky. Podle toho, jaké vybereme schéma valorizace, ovlivníme sociální situaci důchodců. Poprosil přítomné o připomínky k Zelené knize, případně o návrhy na doplnění. Pokusí se (v menším týmu připravujícím Zelenou knihu) doplnit tabulky a grafy. Poprosil pracovníky MPSV o vypracování grafu, ve kterém by byl srovnán růst reálných mezd a růst důchodů za poslední roky.

Ad 5. Varianty valorizace a formulace zadání pro citlivostní analýzu

p. Potůček doporučil na základě Zelené knihy a simulací vybrat jen jeden návrh valorizace, který bychom předložili na jednání OK. Není sice nutné, aby PT2 předkládal pouze jednu variantu, ale bylo by to vhodné.

p. Münich naopak doporučil předložit návrh s jednotlivými variantami, protože půjde o politické rozhodnutí, které bude zohledňovat konkrétní kritéria.

p. Špidla vyjádřil názor, že by bylo vhodné zúžit varianty. Poznamenal, že do úvahy připadá hlavně varianta valorizace navázané na inflaci (udržení reálné hodnoty důchodu) a varianta s reálným zvýšením hodnoty důchodu.

p. Kučera shrnul diskusi a uzavřel jednání. Diskusi k mikrosimulačnímu modelu a další diskusi k variantám valorizace odložil na příští jednání.

Seznam přítomných

Jméno	Instituce
Tomáš Fiala	VŠE
Otakar Hampl	MZe
Markéta Havelková	Sekretariát OK
Petr Hedbávný	FSV UK
Helena Ježková	Sekretariát OK
Tomáš Kučera	PřF UK
Zdeněk Linhart	MPSV
Tomáš Machanec	MPSV
Radmila Malá	MF
Daniel Münich	CERGE-EI
Zdeněk Pernes	RSČR
Martin Potůček	Předseda OK
Jan Škorpík	MPSV
Vladimír Špidla	ÚV ČR
Martin Štěpánek	MPSV
Jaroslav Šulc	ČMKOS
Jaroslav Vostatek	VŠFS